

7-300

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVASIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT TO‘QIMACHILIK VA YENGIL SANOAT INSTITUTI

TEKNOLOGIK JARAYONLARDA MAHSULOT
SIFATINI BOSHQARISH
FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 700 000 – Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari

Ta’lim sohasi: 720 000 – Ishlab chiqarish va ishlov berish sohalari

Ta’lim yo’nalishi: 60721300 – Tabiiy to’lalmi dastlabki ishlash texnologiyasi (paxta)

TOSHKENT – 2025

U

Fan/modul kodi TJMSB2807		Semestr 8	PST -kreditlar 7	
Fan/modul turi Tanlov		Ta'lim tili O'zbek/Rus		Haftadagi dars soatlari 8-semestr: 6 soat
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Texnologik jarayonlarda mahsulot sifatini boshqarish	90	120	210
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad – “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” vazifalaridan kelib chiqqan holda paxta tozalash sanoati uchun kadrlar tayyorlash maqsadida talabalarga bilim va ta'lim - tarbiya beriladi. Texnologik jarayonlarda mahsulot sifatini boshqarish fanini o'qitishdan maqsad - paxta tozalash sanoatidagi zamonaviy texnika va texnologiyalar, paxta mahsulotlarini ishlab chiqarish va mahsulot sifatini boshqarish bilan tanishtirishdir. Fanning vazifasi - talabani ushbu fan bo'yicha olgan nazariy va amaliy bilimlarini real sharoitga qo'llash bo'yicha ko'nikmalar hosil qilish.</p> <p style="text-align: center;">II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p style="text-align: center;">II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi</p> <p style="text-align: center;">1-mavzu. Mahsulotlarning sifatini boshqarish haqida</p> <p>Kirish. “Texnologik jarayonlarda mahsulot sifatini boshqarish” fanining maqsad va vazifalari. Mahsulot sifati haqida tushuncha. Paxta va tolaning fizik-mexanik xususiyatlari.</p> <p style="text-align: center;">2-mavzu. Texnologik jarayonlarda mahsulot sifatini boshqarish uslublari va tartibi</p> <p>Texnologik jarayonlarda mahsulot sifatini boshqarishda mavjud uslublar . Mahsulotni sifatini boshqarish tartibi. Mahsulotlari sifatini boshqarishda standartlarni o'mi.</p> <p style="text-align: center;">3-mavzu. Organik paxta va uning mahsulotlarini sifat ko'satkichlari</p> <p>Paxta va uning mahsulotlarini sifat ko'satkichlari. Paxtani sifatini aniqlash uchun namunalar tanlash. Paxtani tiplarga bo'linishi. Paxtaning namligi, iflosligini va navini aniqlash. Paxta tolası, momiq va chigitingning sifat ko'satkichlari.</p> <p style="text-align: center;">4-mavzu. Mahsulotni sifatini boshqarish tizimi</p> <p>Mahsulotni sifatini boshqarish tizimi. Sifatni boshqarish tizimi. Mahsulotni sifatini boshqarish tizimini rivojlantirish. Sifat menejmenti prinsiplari.</p> <p style="text-align: center;">5-mavzu. Paxta tozalash korxonasining texnik nazorat bo'limi</p> <p>Paxta tozalash korxonasining texnik nazorat bo'limining tarkibiy tuzulmasi. Tayyorlov maskanlarida paxtani sifatini nazorat qilish. Tayyorlov maskanlari</p>			

laboratoriyasi va paxta tozalash korxonasi texnologik Laboratoriyalarni, texnik jihozlash.

6-mavzu. Paxtani g'aramlash va pnevmotransport tizimiga uzatish jarayonlari

G'aram maydonlariga uzatish jarayonida paxta sifatiga ta'sir qiluvchi omillar. Ishlab chiqarishga uzatishda paxtani sifatini ta'minlash.

7-mavzu. Paxtani sifatini ta'minlashda quritish va tozalash texnologik jarayonlarini ahamiyati

Paxtani quritish jarayonida sifatiga ta'sir qiluvchi omillar. Paxtani tozalash jarayonida sifatiga ta'sir qiluvchi omillar. Paxtani quritish va tozalash texnologik jarayonini boshqarishni ahamiyati.

8-mavzu. Arrali va valikli jinlash texnologik jarayonlarida tola va chigit sifatini ta'minlash.

Arrali jinlash jarayonlarida mahsulot sifatiga ta'sir qiluvchi omillar. Valikli jinlash jarayonlarida mahsulot sifatiga ta'sir qiluvchi omillar. Arrali va valikli jinlash texnologik jarayonlari va uskunalarini boshqarishni ahamiyati.

9-mavzu. Tola va momiq tarkibidagi ifloslik va nuqsonlarni tozalashni ahamiyati

Tola tozalagichlarda tola sifatiga ta'sir qiluvchi omillar. Momiq tozalagichlarda momiq sifatiga ta'sir qiluvchi omillar. Tola va momiq tarkibidau ifloslik va nuqsonlarni tozalashni ahamiyati.

10-mavzu. Paxtani dastlabki ishlash texnologik jarayoni avtomatik boshqaruv tizimlari

Texnologik jarayoni avtomatik boshqaruv tizimlari. Tolali mahsulotlarni toylash jarayonida ishlatiladigan uskunalar.

11-mavzu. Paxta mahsulotlarini sifatini aniqlashni zamonaviy usullari

Paxta tolasining sifatini aniqlashni usullari. Toylanmagan tola va toylardan namunalar tanlab olish. Paxta tolasining sifat ko'rsatkichlarini aniqlash uchun namunalar tayyorlash va foydalanish.

12-mavzu. Paxta tolasining texnikaviy shartlari

Paxta tolasining texnikaviy shartlari. Paxta tolasining tipi, navi va sinfni aniqlash qo'llaniladigan standartlar. Paxta tolasining tipi boyicha ko'rsatkichlari. Paxta tolasining navi boyicha ko'rsatkichlari va sinfni aniqlash qo'llaniladigan standartlar. Paxta tolasining sinfi boyicha ko'rsatkichlar.

13-mavzu. Paxta tolasini sifatini boshqarishda HVI tizimidan foydalanish

HVI tizimining turlari. HVI tizimining asosiy modullari. Paxta tolasini sifatini aniqlashda HVI tizimidan foydalanish. Paxta tolasidan namuna olish va mikroner ko'rsatkichini aniqlash tartibi. Ishlab chiqariladigan mahsulotlarni sertifikatlash.

14-mavzu. Paxta tolasining sifatini nazorat qilishda klassyor usulidan foydalanish

Klassyor usulida tolali mahsulotlar sifatini aniqlash uchun standartlar va meyoriy xujjatlar va ulardan foydalanish. Klassyor usulida tolali mahsulotni sifatini aniqlashda namunalardan foydalanish.

15-mavzu. Texnologik jarayonda chigit va paxta momig'ini sifatini ta'minlash.

Texnologik jarayonda chigit va paxta momig'ini sifati ta'sir qiluchi omillar.

Texnik chigitni sifatini aniqlash. Chigit uchun standartlar Urug'lik paxtadan olingan, ekishga mo'ljallangan urug'lik chigitning sifatini aniqlash. Urug'lik chigitlarni nazorat qilish usullari. Paxta momig'i uchun texnik shartlar. Paxta momig'ini sifat ko'rsatkichlari. Tolali chiqindilar. Paxtaning kalta momig'i aralashgan chiqindilar. O'lyuk aralashgan chiqindilar.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Paxta va uning mahsulotlari uchun joriy etilgan standartlarni o'rganish.
2. Paxta va undan olinadigan mahsulotlarini fizik-mexanik xususiyalarini o'rganish.
3. Texnologik jarayonda paxta va uning mahsulotlaridan namunalar tanlab olishni tartidini o'rganish.
4. Tolani navi va sinfini aniqlashda etalon namunadan foydalanishni o'rganish.
5. Tolani tipini aniqlashda etalon namunadan foydalanishni o'rganish.
6. Momiqni navi va sinfini aniqlashda etalon namunadan foydalanishni o'rganish.
7. Chigitni tukdorligini aniqlashda etalon namunadan foydalanish.
8. HVI tizimining asosiy modullarini o'rganish

Amaliy mashg'uloti ko'lami va mavzulari o'quv dasturi asosida belgilanib, har bir mavzuga kiritilgan savollar va tavsiya qilingan adabiyotlar ro'yxati bilan birga alohida uslubiy qo'llanma shaklida ko'paytiriladi. Amaliy mashg'uloti mavzusi rejasidagi savollar dastur doirasida tuzilib, ma'ruzada bayon qilingan masalalar bilan mazmunan bir xil bo'lsada, shaklan ularni takrorlamaydi.

IV. Laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Laboratoriya mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Tolani namligini aniqlash.
2. Momiqni namligini aniqlash.
3. Chigitni namligini aniqlash.
4. Tolani navini aniqlash usullari.
5. Jinlash jarayonida tola chiqish miqdorini aniqlash
6. Tola tarkibidagi nuqsonlar va iflos aralashmalar miqdorini aniqlash.
7. Tolaning mikroneyr ko'rsatkichini aniqlash.
8. Klassyor usulida tolani shtapel uzunligini, navini va sinfini aniqlash.
9. HVI tizimida paxta tolasini sifat ko'rsatkichlarini aniqlash.

Laboratoriya mashg'uloti ko'lami va mavzulari o'quv dasturi asosida belgilanib, har bir mavzuga kiritilgan savollar va tavsiya qilingan adabiyotlar ro'yxati bilan birga alohida uslubiy qo'llanma shaklida ko'paytiriladi. Laboratoriya mashg'uloti mavzusi rejasidagi savollar dastur doirasida tuzilib, ma'ruzada bayon qilingan masalalar bilan mazmunan bir xil bo'lsada, shaklan ularni takrorlamaydi.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Paxta tozalash korxonalarida ishlab chiqariladigan mahsulotlar sifatini boshqarish
2. Paxta mahsulotlarining asosiy sifat ko'rsatkichlarini tahlil qilish.
3. Paxta tozalash korxonalarida sifat bo'limini ishini o'rganish va tahlil qilish.
4. Mahsulotlar sifatini baholash usublari.
5. Tayyorlash maskani hamda paxta tozalash korxonasi texnologik laboratoriyalari.
6. Paxtaning sifat ko'rsatkichlarini aniqlash.

	<p>7. Paxta tozalash korxonalarida sifat bo'limini ishini o'rganish va tahlil qilish.</p> <p>8. Paxtani sifatini ta'minlashda quritish va tozalash texnologik jarayonlarini Ahamiyati.</p> <p>9. Arrali va valikli jinlash texnologik jarayonlarida tola va chigit sifatini ta'minlash</p> <p>10. Tola va momiq tarkibidagi ifloslik va nuqsonlarni tozalash</p> <p>11. Mahsulotlar sifatini baholash uslublari.</p> <p>12. Paxta tolasining sifat ko'rsatkichlarini aniqlash.</p> <p>13. Paxtani pnevmotransport tizimida uzatish..</p> <p>14. Paxtani sifatini ta'minlashda quritish va tozalash texnologik jarayonini ahamiyati.</p> <p>15. Arrali va valikli jinlash texnologik jarayonlarida paxta sifatiga ta'sir qiluvchi omillar.</p> <p>16. Paxta momig'ining sifat ko'rsatkichlarini aniqlash.</p> <p>17. Chiitning sifat ko'rsatkichlarini aniqlash.</p> <p>18. Texnologik jarayonda chigit va paxta momig'ini sifatini boshqarish</p> <p>19. Tolaning mikroneyr ko'rsatkichini aniqlash.</p> <p>20. Paxta tolasini sifatini aniqlashda HVI tizimidan foydalanish.</p> <p>21. HVI tizimida tolaning sifat ko'rsatkichlarini aniqlash.</p> <p>22. Ishlab chiqarilgan mahsulotga sertifikat berish tartibi.</p> <p>23. Chigitni tukdorligini aniqlashda etalon namunadan foydalanish.</p> <p>24. Tolaning mikroneyr ko'rsatkichini aniqlash.</p> <p>25. Jinlash jarayonida tola chiqish miqdorini aniqlash.</p> <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>
3.	<p>VI. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar):</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <p>Fan bo'yicha talabalarning tasavvur, bilim, ko'nikma va malakalariga qo'yidagi talablar qo'yiladi. Talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - paxta tozalash korxonalari va ularning turlari, paxta tozalash korxonasidagi jihozlar, paxta va undan olinadigan mahsulotlar sifatini aniqlash va boshqarish haqida tasavvurga ega bo'lishi; - paxta tozalash sanoatidagi zamonaviy texnika va texnologiyalarni, paxta xom ashyosi va undan ishlab chiqariladigan mahsulotlar sifatini aniqlash usullarini, texnologik ko'rsatkichlarni va ularda qo'llaniladigan hisoblardan foydalanishni, paxta tozalash sanoati texnologiyasi va jihozlarni rivojlantirish yo'nalishlarini bilishi va ulardan foydalana olishi; - paxta xom ashyosining fizik-mexanik ko'rsatkichlardan foydalanib sifatli mahsulotlar ishlab chiqaruvchi texnologik jarayonlarni tanlash, texnologik jihozlarni to'g'ri ishlatish va tajribalar o'tkazishni ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
4.	<p>VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari; • interfoal keys-stadilar; • kichik guruhlarda ishlash; • taqdimotlar qilish;

	<ul style="list-style-type: none"> • jamoa bo'lib ishlas; • vedio materiyallar tayyorlash; • individual ishlash.
5.	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarini to'liq o'zlashtirish, fan yuzasidan mustaqil fikrlay olish, mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish, nazorat turlari bo'yicha berilgan topshiriqlarni o'z vaqtida topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A.M.Salimov, N.O.Navruzov "Texnologik jarayonlarda mahsulot sifatini boshqarish". O'quv qo'llanma. – T.: "Adabiyot uchqunlari", 2021. -176 b. 2. A.M.Salimov "Mahsulotlar sifatini aniqlash va sertifikatlash". Darslik. – T.: - 2018. -215 bet. 3. A.Salimov, Wang Hua, T.Tuychiyev «Technology and equipment for primari cotton processing» China, Shanhay, 2019 – p. 174. 4. Salimov A.M., Lugachev A.YE., M.T.Xodjiyev "Texnologiya pervichnoy obrabotki xlopka". Uchebnoye posobiY. T.: "Adabiyot uchqunlari", 2018. -148 5.A.M.Salimov, F.N.Sirojiddinov "Technology and equipment for primary cotton processing" T.: 2018 6.M.T.Xojiyev, A.M.Salimov, U.S.Tadiyev "Kasb mahorati". O'quv qo'llanma. – T.: "Adabiyot uchqunlari", 2018. -217 bet 7.M.T.Xojiyev, S.Hamrayeva, A.M.Salimov "Tola sifatini aniqlash" T.: - "Turon-Iqbol", 2006 y. 8.A.Parpiyev, M.Axmatov, M.Mo'minov. "Pahta homashyosini quritish". Darslik. T.:, Cho'lpon, 2009. – 192 bet. . 9. Zikriyoyev E.Z. Paxtani dastlabki qayta ishlash. O'quv qo'llanma. – T.: Mehnat, 2002. – 290 bet. 10.F.B.Omonov umumiy tahriri ostida "Paxtani dastlabki ishlash bo'yicha spravochnik" T., "Voriz nasriyot", 2008 y. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 11.Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 yil, 488 bet. 12.Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston", 2016 yil, 56 bet. 13.Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 y, 48b 14.Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy taxlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 yil, 104 bet. 15. "Paxtani qayta ishlashning muvofiqlashtirilgan texnologiyasi". 70-2017 "Paxtasanoat ilmiy markazi" qo'llanma, Toshkent 2019 16. Salimov. A.M., Axmatov M.A "Paxtaga dastlabki ishlov berish" O'quv

	<p>qo'llanma. Toshkent, «Sharq» 2005 y.</p> <p>17..A.Salimov "Birlamchi tola agrotexnikasi". T.: "Iqtisod-Moliya" - 2010.</p> <p>18. Lummus corporation. Imperial III. Saw gins. Copyright 2004.</p> <p>19. Paxta, paxta tolasi, chigit, momiq va tolali chiqindilar uchun davlat standartlari va texnik shartlar.</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbalari</p> <p>21. www.ziyonet.uz;</p> <p>22. www.paxta.uz.</p> <p>23. www.lex.uz;</p> <p>24. www.gov.uz.-O'zbekiston Respublikasi xukumat partali.</p> <p>25. http://titli.uz/</p> <p>26. http://standart.gov.uz</p>
7.	<p>Fanning o'quv dasturi Toshkent to'qimachilik va yengil sanoat institut Kengashining 2025 yil "<u>27</u>" <u>08</u> dagi "<u>1</u>"-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.</p>
7.	<p>Fan/modul uchun mas'ul: Salimov A.M. - TTesI, "Tolali materiallarni dastlabki ishlash" kafedrası, professori., t.f.n</p>
8.	<p>Taqrizchilar: Mo'minov M. – "Paxtasanoat ilmiy markazi" AJ katta ilmiy xodimi, t f.f.d (PhD) Axmatov M.A. – TTesI, " Tolali materiallarni dastlabki ishlash" kafedrası professori, t.f.n.</p>

Mazkur o'quv dasturi dunyoning e'tirof etilgan xalqaro QS va THE reytinglarida nufuzli TOP-300 talikka kirgan quyidagi oliy ta'lim tashkilotlarining ta'lim dasturlari asosida ishlab chiqilgan.

№	OTM nomi	QS	THE	Havolalar	Sillabusdagi mavzu nomi	Chet el universiteti Sillabuslaridagi mavzular
1	The Hong Kong Polytechnic University	57	85	https://web.iitd.ac.in/~ravimr/curriculum/ucic/senate-187/Textile-Templates.pdf?utm_source=chatgpt.com	3- mavzu to'liq olingan	Types of textile fibers; classification, structure, properties (Organic cotton)

